

COMMENTARIA

IN LIBRUM SECUNDUM

MACHABÆORUM.

ARGUMENTUM.

Hic secundus liber est quasi continua Epistola circularis, qua Judæi in Judæa degentes ad Judæos in Ægypto habitantes perscribunt clades et calamitates quas ipsi perpessi fuere ab Antiocho Epiphane, ejusque filio Eupatore: item, victorias quas Judas cœlitus ab Angelis, atque ab Onia et Jeremia adjunctus, de hisdem retulit, ideoque omnes ad Dei laudem et gratiarum actionem excitant. Totus ergo hic liber in gestis Judæ Machabæi et Martyrum fusius quam lib. I enarrandis

consumitur. Similes circulares epistolas scripserunt Christiani Smyrnenses, Viennenses et Lugdunenses quibus suorum fidelium martyria et afflictiones a tyrannis perpassas recensent, quæ exstant apud Eusebium, IV *Hist.* xv, et lib. II, v, i.

De auctore et auctoritate hujus libri, cæterisque eum concernentibus dixi in Proœmio lib. I. Causa scribendi hanc epistolam fuit ut tolleretur schisma inter Judæos in Judæa, et in Ægypto degentes, uti dicam cap. I, vers. 4.

CAPUT PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

I vers. 1, usque ad 10, recensetur pars epistolæ scriptæ a Jerosolymitis ad Judæos in Ægypto degentes anno Græcorum 169, ut patet vers. 7, qua eos hortantur ut ipsi quoque celebrent festum Scenopægiæ. Mæx, a vers. 10 usque ad 20, cap. II, recensetur alia epistola, vel potius alia ejusdem epistolæ pars a Jerosolymitis scripta anno Græcorum 188, ut patet vers. 10, qua enarrant historiam dati cœlitus ignis, ideoque eosdem hortantur ut festum dati a Deo ignis celebrent. A vers. autem 20, cap. II, usque ad finem libri enarrant gesta Judæ Machabæi contra Antiochum Epiphaneum et Eupatorem, eorumque duces Bacchidem, Timotheum, Nicanorem, etc., ac martyrium septem fratrum una cum matre, Eleazari et aliorum martyrum.

1. Fratribus qui sunt per Ægyptum, Judæis, salutem dicunt fratres qui sunt in Jerosolymis, Judæi, et qui in regione Judææ, et pacem bonam. 2. Beneficiat vobis Deus, et meminerit testamenti sui quod locutus est ad Abraham, et Isaac, et Jacob, servorum suorum fidelium: 3. et det vobis cor omnibus, ut colatis eum, et faciatis ejus voluntatem corde magno, et animo volenti. 4. Adaperiat cor vestrum in lege sua et in præceptis suis, et faciat pacem. 5. Exaudiat orationes vestras, et reconcilietur vobis, nec vos deserat in tempore malo. 6. Et nunc hic sumus orantes pro vobis. 7. Regnante Demetrio anno centesimo sexagesimo nono, nos Judæi scripsimus vobis in tribulatione, et impetu qui supervenit nobis in istis annis, ex quo recessit Jason a sancta terra et a regno. 8. Portam succenderunt, et effuderunt sanguinem innocentem: et oravimus ad Dominum, et exauditi sumus, et obtulimus sacrificium et similiginem, et accendimus lucernas, et proposuimus panes. 9. Et nunc frequentate dies scenopægiæ mensis Casleu. 10. Anno centesimo octogesimo octavo, populus, qui est Jerosolymis et in Judæa, Senatusque et Judas, Aristobolo magistro Ptolemai regis, qui est de genere christorum sacerdotum, et his qui in Ægypto sunt, Judæis, salutem et sanitatem. 11. De magnis periculis a Deo liberati, magnifice gratias agimus ipsi, utpote qui adversus talem regem dimpavimus. 12. Ipse enim ebullire fecit de Perside eos qui pugnauerunt contra nos et sanctam civitatem. 13. Nam cum in Perside esset dux ipse, et cum ipso immensus exercitus, cecidit in templo Naneæ, consilio deceptus sacerdotum Naneæ. 14. Etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus, et amici ejus, et ut acciperet pecunias multas dotis nomine. 15. Cumque proposuissent eas sacerdotes Naneæ, et ipse cum paucis ingressus esset intra ambitum fani, clauserunt templum. 16. Cum intrasset Antiochus, apertoque oculo aditu templi, mittentes lapides perusserunt ducem et eos qui cum eo erant, et diviserunt membra, et capitibus amputatis foras projecerunt. 17. Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios. 18. Facturi igitur quinta et vigesima die mensis Casleu purificationem templi, necessarium duximus significare vobis: ut et vos quoque agatis diem scenopægiæ, et diem ignis qui datus est, quando Nehemias edificato templo et altari obtulit sacrificia. 19. Nam cum in Persidem ducerentur patres nostri, sacerdotes, qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occulte absconderunt in valle, ubi erat puteus altus et siccus, et in eo contutati sunt eum, ita ut omnibus ignotus esset locus. 20. Cum autem præterissent anni multi, et placuit Deo ut mitteretur Nehemias a rege Persidis, nepotes sacerdotum illorum, qui absconderant, misit ad requirendum ignem: et sicut narraverunt nobis, non invenerunt ignem, sed aquam crassam. 21. Et jussit eos haurire, et afferre sibi; et sacrificia, quæ in ro-

sita erant, jussit sacerdos Nehemias aspergi ipsa aqua, et ligna, et quæ erant superposita. 22. Utque hoc factum est, et tempus affuit, quo sol refusit, qui prius erat in nubilo, accensus est ignis magnum, ita ut omnes mirarentur. 23. Orationem autem faciebant omnes sacerdotes, dum consummaretur sacrificium, Jonathas inchoante, cæteris autem respondentibus. 24. Et Nehemias erat oratio hunc habens modum: DOMINE Deus omnium creator, terribilis et fortis, justus et misericors, qui Israel de omni malo, qui fecistis patres electos, et sanctificasti eos: 26. accipe sacrificium pro universo populo tuo Israel, et custodi partem tuam, et sanctifica. 27. Congrega dispersionem nostram, libera eos qui serviunt Gentibus, et contemptos et abominatos respice; ut sciant Gentes quia tu es Deus noster. 28. Afflige opprimentes nos, et contumeliam facientes in superbia. 29. Constitue populum tuum in loco sancto tuo, sicut dixit Moyses. 30. Sacerdotes autem psallebant hymnos, usquequo consumptum esset sacrificium. 31. Cum autem consumptum esset sacrificium, ex residua aqua Nehemias jussit lapides majores perfundi. 32. Quod ut factum est, ex eis flamma accensa est; sed ex lumine, quod refusit ab altari, consumpta est. 33. Ut vero manifestata est res, renuntium est regi Persarum, quod in loco, in quo ignem absconderat hi qui translati fuerant sacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias, et qui cum eo erant, purificaverunt sacrificia. 34. Considerans autem rex, et rem diligenter examians, fecit ei templum ut probaret quod factum erat. 35. Et cum probasset, sacerdotibus donavit multa bona, et alia atque alia munera, et accipiens manu sua, tribuebat eis. 36. Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephtar, quod interpretatur purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

Hinc patet hanc epistolam, utpote scriptam anno 188 Græcorum, datam fuisse post gesta Judæ, Jonathæ et Simonis, lib. I descripta, ideoque ante subnecti finis libri primi. Liber primus enim finitur in morte Simonis, que contigit anno Græcorum 177. Quare undecim annis post Simonis mortem scripta fuit hæc epistola, sive liber hic secundus Machab. Prior vero epistolæ pars scripta anno 169 Græcorum, scripta fuit paulo ante captivitatem et eodem Jonathæ; hæc enim facta est a Tryphone anno 170 Græcorum, ut dictum. Jonathæ successit Simon, ut dictum est libro I, cap. XIII, vers. 41. Quare pars hæc epistolæ hoc ordine temporis collocanda foret, libro I, cap. XII, ante vers. 39.

1. FRATRIBUS QUI SUNT PER ÆGYPTUM JUDEIS SALUTEM DICUNT FRATRES, QUI SUNT IN JEROSOLYMIS JUDEI. — Ægyptus enim abundabat Judæis, tum quia eis erat vicina, tum quia Ptolemæus Lagi primus post Alexandrum magnum Ægypti rex 220 millia Judæorum captiva in Ægyptum duxerat, tum quia jam recenter sub Ptolemæo Philometore Onias filius Onie terfii Pontificis templum magnificentum Heliopolin in Ægypto construxerat simile Jerosolymitano, ibique Pontificem agebat, ad quod proinde multi Judæorum confluebant, præsertim quia in Ægypto tunc erant a Seleucidis, puta ab Antiochis et Demetriis, qui continue Judæam infestabant. Scribunt ergo Judæi et Jerosolymis ad Judæos, qui erant in Ægypto, quasi ad fratres, id est cognatos et contribulatos suos, amicos et fratres illorum, tum

ut eos in vera fide, religione et unione cum Synagoga sive Ecclesia contineant, ne scilicet a Jerosolymis et templo faciant schisma ob templum suum Heliopolitanum, sicut eodem tempore Judæi in Samaria degentes erigendo templum in monte Garizim schisma fecerunt a Judæis, et templo Jerosolymitano, ut patet Joan. cap. IV. Vide de templo Heliopolitano Josephum, lib. XII, cap. I et VI, et libro XIII, cap. VI. Ad schisma ergo hoc tollendum, Judæi et Jerosolymis, ac Judas hæc epistolam scripserunt ad Judæos in Ægypto comorantes.

4. ADAPERIAT COR VESTRUM IN LEGE SUA. — q. d. Deus luce celesti per gratiam suam vos illuminet et inflamet ut legem ejus plene cognoscatis, et cogitatem adimpleatis, præsertim vero ut a templo vestro Heliopolitano, Pontifice proprio, et sacrificiis a Deo velitis ibidem ad Jerusalem nostrumque templum et Pontificem Jonatham postliminio redeatis. Deus enim veterat alibi quam in templo Jerosolymitano sibi sacrificari, Deuter. cap. XII, 11 et Levit. VII, 3.

ET FACIAT PACEM. — tum a bellis, tum potius a templi divisione et schismate, ut nobiscum in unum synagogam coalescat, et ad unum nobiscum templum convenialis, ibique festum Scenoepægie, ut sequitur, celebretis.

7. REGNANTE DEMETRIO (juniori dicto Nicanore, Demetrii Soteris filio) ANNO CENTESIMO SEXAGESIMO PRIMO — Græcorum, hic enim fuit annus tertius regni Demetrii, qui post triennium, anno scilicet 172 Græcorum, captus fuit ab Antioce rege Par-

m, ut dictum est I Machab. XIV, vers. 1 et 3. Ex quo recessit JASON, — de quo cap. IV, vers. 7.

8. PORTAM SCENDERENTUR, q. d. (Instigante impio JASONE ANTHIOCHUS per suos satellites portas Jerusalem et templi ac reliquarum Judææ civitatum succendit. Verum) ORAVIMUS AD DOMINUM, ET EXAURITUSUM, (ut per virtutum Judæ Machabæi templi profanati feret purgatio, novaque dedicatio, in quo proinde jam nove dedicatio) OSTULIMUS SACRIFICIUM, (reliquaque in pristinum statum restitimus, nimirum) ACCENDIMUS LUCERNAS (septem in candelabro aureo septicipiti,) ET PROPOSUIT PANES 12, — juxta 12 tribus Israel in mensa panum propositionis.

9. ET (id est idcirco) NUNC FREQUENTATE (et frequentando celebrato) DIEBUS SCENOEPÆGIE, — id est festum Encænorum institutum a Juda Machabæo in memoriam purgationis et novæ dedicationis templi ad eam factæ, idque die 23 mensis Casleu, qui nostro novembri respondet. Nota, festum Scenoepægie proprie erat festum Tabernaculorum, quod per octo dies celebrabatur in mense Tisri, id est in septembri; hic vero per catachresin festum Encænorum vocant festum Scenoepægie, quia hoc erat simile: utrumque enim celebrabatur magna totius populi lætitia cum ramis, thyr-sis, tubis et tympanis per octo dies, ut patet I Machab. IV, 34 et II Machab. X, 6, ubi dicitur festum Encænorum institutum et celebratum fuisse « in modum festi Tabernaculorum; » unde vocatur « Scenoepægia Casleu, » non Tisri. Hortantur ergo ut Judæi in Ægypto celebrent festum Encænorum per viridium ramorum gestationem, per clangorem tubarum, similiaque signa lætitiæ, non autem ut in templo Heliopolitano victimas Deo offerant: hoc enim lege Dei erat velitum. Sic Machabæi profugi in montibus celebrant Scenoepægiæ cum thyr-sis sine sacrificiis, ut patet cap. X, vers. 6.

10. ANNO 188 (GRÆCORUM), POPULUS QUI EST JEROSOLYMIS ET IN JUDEA, SENATUSQUE ET JUDAS. — Hic Judas, ait Rupertus, lib. X De victor verbi Dei, cap. XV, Serarius, Sallianus, Mariana et alii, videtur esse auctor hujus posterioris epistolæ, adeoque totius hujus libri secundi Machab. nimirum Judas Essenus, qui, ut ait Josephus lib. XIII, cap. XIX, hoc tempore ob donum prophetiæ magnæ apud omnes erat existimationis, et post 20 annos Antigono Joannis Hyrcani filio mortem prædixit, que et paulo post secuta est. Addidit Josephus ejus predicationes nunquam fefellisse, sed reipsa semper evenisse.

Sanchez tamen putat hunc Judam fuisse Joannis Hyrcani ducis et Pontificis filium, qui hoc tempore patri successerat, eratque dux et Pontifex Israelis, teste Josepho, lib. XX Antig. cap. VIII. Ubi addit Judam hæc alio nomine dictum fuisse Aristobulum, ac per unum annum duntaxat renasce; quare mortuum sine filio, regnum et Pontificatum reliquit fratri suo Alexandro, qui

alio nomine dicitur esse Jannæus. Verum obstat quod hic Judas sive Aristobulus primus sibi dædema imposuerit, seque regem Judææ nominari, ac matrem suam fame necarit in vinculis: fratrem vero suum Antigonom jam nominatum occiderit; reliquos autem fratres in vinculis habuerit, quoad vixit, teste Josepho, lib. XIII Antig. cap. XIX et XX, que omnia Scriptore hagiographo videntur indigna. Adde Aristobulum hunc regnasse anno non 188, ut hic dicitur, sed 200 Græcorum, uti ostendit Sallianus et alii. Quare hoc anno 188, adhuc Israeli præerat pater Aristobuli Joannes Hyrcanus, cujus proinde potius quam Aristobuli filii, erat scribere hæc epistolam. Denique Bellarminus, lib. I De Verbo Dei, cap. XV, putat hunc Judam esse Judam Machabæum. Verum is jam ante 36 annos in prælio occubuerat.

Porro hic incipit posterior epistola, cujusque ejus est titulus. Duas enim hic jungi epistolas censet Rupertus, lib. X, cap. XV, Glossa, L. 1, c. 1, Bellarminus, Melchior Canus, lib. II De 1. 1, cap. XI Medina, lib. VI De Fide, cap. XII. Sed verius videtur non duas, sed unam duntaxat esse epistolam scriptam anno 188 Græcorum, in qua tamen refrenet et renovet epistolam a se scriptam anno 169 Græcorum, q. d. Hæc quidem illo anno scripsimus, hoc autem anno scribimus vobis que sequantur: sed pro ea locutione repetunt salutationem, cum appositione priorum nominum, eorum qui litteras mittunt, et eorum ad quas mittuntur, que initio fuerant prætermissa. Ita Sallianus et Sanchez.

ARISTOBULO MAGISTRO PTOLEMÆI REGIS, QUI EST DE GENERE CHRISTORUM (id est, unclorum oleo sancto) SACERDOTUM. — Aristobulus hic, ait Rabanus, fuit natione Judæus, sed peripateticus philosophus esse agnoscerit, qui ad Philometorem Ptolemæum explanationum in Moysen commentarios scripsit, ut chronographi produnt. Ita Rabanus. Intellegit autem Eusebium, cujus illa sunt verba in Chron. sub initium regni Philometoris: « Aristobulus, inquit, cujus secundus Machabæorum liber initio meminit, quemque Aristotelicæ peritum fuisse philosophiæ constat: similiter manus et cætera membra, quando de Deo dicuntur, intelligenda esse in libro quem ad Ptolemæum scripsit, declarat, etc. » Idem asserit Clemens Alexandrinus, lib. V Strom. Addeit Eusebius eum oriundum fuisse ex Pæardi, ubi Jordanis est origo: « Videtur autem, ait Sallianus, nomen magistri regis adeptus, vel ex illo scripto libro. in quo regem Philometorem docebat, vel quod eum de rebus Mosaicæ legis doceret, que deinde libro illo sit complexus. » Alii tamen censent eum fuisse magistrum Ptolemæi Lathuri, qui filius Ptolemæi Physconis: hoc enim verba sonare videntur. Nam ut ait Rupertus loco citato: « Conservebant Ægypti reges jam inde a temporibus Ptolemæi Philadelphii (qui legem per 72 sibi fecit interpretari) magistros habere Judæos. » Ubi nota: Phys-

con erat frater junior Philometoris; unde et illi heri defuncti in regno successit, isque hoc tempore regnabat: unde filio suo Lathuri Aristobolum sacerdotem Judaeum videtur dedisse magistratuum.

11. GRATIAS AGIMUS IPSI, UTPOTE QUI ADVERSUS TALEM REBEM DIMICAVIT, — qui postea in Perside occisus fuit a sacerdotibus deo Naneae, ut sequitur.

Quaeres quisnam fuerit hic rex. Primo aliqui censent fuisse Antiochum magnum, qui pater fuit Antiochi Epiphaniis ac cum Annibale contra Romanos pugnavit, victus est a Scipione, qui inde cognomen Asiaticus accepit. Verum hic Antiochus ante annos 58 erat defunctus, nimirum anno 124 Graecorum. Adde: hic Judaeorum non fuit hostis, sed amicus, teste Josepho, lib. XII, cap. III.

Secundo, alii accipiunt Antiochum Epiphaniem, qui Judaeorum et templi fuit hostis acerrimus. Ita Torriellus, Bellarminus, loco citato, et Pererius, lib. IX in *Damascum*. Verum Epiphanes non fuit occisus in templo Naneae, ut hic dicitur, sed in Babiloyne percussus a deo expiravit, ut audiemus cap. IX. Respondet Emmanuel Sa epistolam hanc non habere auctoritatem S. Scripturae sicut nec alias epistolas Spartianorum, Romanorum et aliorum huius libri citatas, ac proinde fulti posse et errare, sed S. Scripturam solum narrare ita illos scripsisse. Verum hoc durum est dicere. Sic enim idem de toto hoc libro, qui est Epistola Jude, et Jerosolymitarum ad Judaeos Aegyptios dici potest: quod abist.

Tertio, et verisimillime Serarius et Saliannus hic, ac Lupertus, lib. X *De rector. verbis Dei*, cap. XVI, Michael Medina, lib. VI *De rector. in Deum Fide*, cap. XIII, Sigonius, in lib. II *Sulpitii*, censent hunc esse Antiochum Sideltem filium Demetrii Soteris, et fratrem Demetrii Nicanoris, qui Nicanore ab Arsace captio regnum Asiae et Syriae occupavit: hic enim, ut audivimus lib. I, cap. XV, sub Simone Pontifice, et sub Joanne Hyrcano Simonis filio Judaeos afflixit et Jerosolymam, in caque Ionnem, teste Josepho, obsedit; sed urgente bello Parthico eum Joanne et Judaeis pacem inivit, eosque secum contra Parthos duxit, ubi et perivit, Sideltes enim hoc tempore regnabat, cum Epiphanes, ejusque pater, jam pridem erat vita functus (1).

(1) Quis fuerit hic Antiochus qui miserabiliter in Perside occisus, et interfectus in templo Naneae, ubi eum sacerdotes introduxerunt ut Deum uxorem diceret, multum semper inter Interpretes controversum est. Porro, si testimonio ex historia depronpta serio discutantur, fatendum est illum Antiochum nec Antiochum Sotorem esse dignum, cum hic Antiochi interit; nec ejus successor Antiochum, cognomen eius, qui a Laodice veneno subitus fuit; nec Antiochum Magnum, qui Judaeis amicus fuit, et, ut asserti Gotofredus, anno 124 defunctus erat; nec Antiochum Epiphaniem, qui longe diverso modo vita functus est, II *Machab.* IX, 5; nec ejus filium Antiochum Eupatorum, qui post duos annos a

12. IPSE (DENS) ENIM EBULLIRE FECIT DE PERSIDE eos qui pugnaverunt contra nos, et sanctam civitatem, — puta Jerosolymam quam Sideltes obsiderunt. — de Josepho. Hic versus difficilis est; nam de Perside non est in Graeco hoc loco, sed in fine versus hoc modo: *Ipse enim ebullire fecit eos qui pugnaverunt contra nos, et sanctam civitatem in Persidem*. Unde Saliannus pro « de Perside » censet legendum in *Persidem*, ut sensus sit, q. d. Dens fecit ut Sideltes hostis noster magnis copiis et ardoribus quasi ebulliens et aestuans irrueret in Persidem, ibique periret. Verum omnia exemplaria habent: « de Perside. » Quare nonnulli hunc sensum dant, q. d. Dens fecit ut Sideltes non solum ex Syria, sed etiam ex Perside magnam colligeret copiam ex reliquiis, quas ibi frater ejus Demetrius Nicanor victus et captus ab Arsace reliquerat. Unde et factum est ut instar fratris sui ibidem a Persis cederetur. Verum hic sensus non recte cohaeret cum eo quod sequitur: « Nam cum in Perside, » etc., ubi ejus caedes narratur.

Dico ergo: pro « ebullire fecit » Graece est ἐβουλλισεν, id est ejecit, expulit, evomit ἐβουλλισεν significat ejicere, ebullire, exsternere, exundare, expellere, ac tribulur mari quod, in restu effers verens, conchylia et cadavera in litus ejicit; item olla bullienti quae exundans spumas aquas quae vomit: unde ἐβουλλισεν vocatur reliqua navis e naufragio in litus rejecta: item papuae, quae post morbum in labiis erumpunt. Sensus ergo est, q. d. Dens fecit Antiochum Sideltem hostem nostrum cum suis copiis ferventibus ebullire de Perside, id est, cum quasi morticium sive cadaver ejicit, expulit, evomit de Perside; nam fecit ut in Perside in templo Naneae volens illud expliare, a sacerdotibus occideretur, ut sequitur.

Demetrio interfectus est; nec Antiochum VI a Tryphone interfectum; nullus igitur alius superest Antiochus omnis regnum tempore quo haec epistola scripta fuit, optime congruat, nisi Antiochus cognomen Sideltes. Attamen quaedam difficultas eum sicut alios excludere videtur. Antiochus Sideltes regnare coepit anno 174, illamque octavo annos regnasse, et in bello versus annum 182 occupasse, Porphyrius et Eusebius asserunt. Quomodo igitur Judei, anno 188, mortem hujus principis sicut factam nuperime gestam in epistola exhibere poterunt? Quam quidem difficultatem cum aliter resolvere non poterat Prudexius, opinionem Porphyrii et Eusebii, ut solum veritati consentaneam, contra auctorem libri II *Machab.* probare et sequi non dubitavit. (*Concordantia veteris et novi Testamenti. — Tabula Chronologica.* in fine). Sed dicitur Eusebius Trobach, jam citata a nobis citata, in *Amalensis regnum et gestorum Syriae*, Porphyrium et Eusebium in errore manifesto veritates fuisse demonstravit; et in probationem duo numismata Antiochi elegitae praestantia produxit, unum anno 188, alterum anno 184 creatum, quae Antiochum Sideltem ultra tempus a duobus historicis rectoribus assignatum regnasse ostendunt. Haec ex duobus numismatibus sic inscribitur:

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΤΥΠ: ΙΕΡ: ΑΣΥ ΑΔΡ.
Regis Antiochi Tyri sacrum asyrium 188.
(Vide opus Cardinalis Wiseman, cui titulus: *Relationes inter christianos et religionem reuelatam*, orat. 9.)

Ergo « ebullire » tria significat. Primo magnam copiam et ardorem militum Sideltes, scilicet quod quasi musae, vel ranae numerosissima ex aqua, id est ex Syria et Perside ebullierint, et invaserint Persidem omnibus undique ad eam predandam confluentibus. Secundo, quod in Perside magno numero sint occisi et mortui, sicut muscae et ranae, paulo postquam natae sunt ex aqua, in eadem suffocantur et moriuntur. Tertio, quod Persia eos jam cadavera factos a se in sepulchra et abyssum expulerit, et ejecerit, sicut mare cadavera expulit, et in litus evomit.

13. NAM CUM IN PERSIDE ESSET DUX IPSE, (q. d. cum Antiochus Sideltes, rex et dux exercitus, Persidem invaderet,) ET CUM IPSO IMMENSUS (Graece ἀσπίστης, id est irresistibilis, cui resisti vix poterat) EXERCITUS, OCCIDIT (Graece κατακτείνων, id est, percussit sunt) IN TEMPO NANEAE, — dissentiant non eis, sed S. Scripturae hic credendum est) de modo necis et mortis Antiochi Sideltes. Nam Josephus et Justinus, lib. XXXVIII, asserunt eum in praelio a Parthis sive Persis occisum. Appianus in Syriae asserit eum a Parthis victum seipsum interemisit. Alianus, lib. X *De Anim.* cap. XXXIV, eum se precipitem deiecit. Eusebius: « Arsaces Parthus, inquit, Antiochum interfecit. » Alii putant eum a fratre suo Demetrio ab Arsace dimisso, ac regnum suum repente fuisse occisum. Verum haec dissensio arguit eos nil certi hae de re habuisse, ac variis falsisque vulgi rumoribus fidem habuisse. Quare credendum est S. Scripturae quae hic asserit eum in templo Naneae cum illud expliare vellet, a sacerdotibus lapidatum et occisum.

Porro Nanea erat dea Gentilium, quae vel fuit Diana, ut opinatur S. Thomas, Lyranus, Pererius et Pagninus, in *Nom. Hebr.* a Nanea, ait, lingua Persica est Diana, » vel potius Venus, ut ex Agrippae Borso, Clemente, Athenodo, Symmacho, Gyraldo et aliis ostendit Serarius et Saliannus; Persae nam tam Venerem quam Dianam colebant; sed quae sequuntur magis congruunt Veneri.

14. ET ENIM CUM EA HABITATURUS VENIT AD LOCUM (templum Naneae) ANTIOCHUS, ET ABIECIT, ET UT ACCIPERET PECUNIAS MULTAS DOTIS NOMINE. — Pro « habitaturus » Graece est κατοικων, id est habitaturus eum illa quasi cum conjugio sua. Finxit ergo Antiochus se cum dea Nanea velle conjugium inire, ut hoc honesto pretextu templum ejus expliare, quasi omnia ejus donaria loco dotis accepturum foret; sed sacerdotes fraudem et spoliis subodorati, dotem non gemmarum, sed lapidum dederunt, id est lapidaverunt et occiderunt.

Porro prius reges nonnulli olim volebant haberi quasi dii quidam terrestres, ac proinde cum deabus conjugia se inire jactabant. Audi Senecam lib. I *suasoriarum*: « Desponderunt Athenienses Antonio in matrimonium Minervam; Antonius ait se ducturum, sed dotis nomine imponere se

illis mille talenta. » Sic Antiochus Gryphus Iunae se maritum jactavit, Numa Egeriae, Anchises Veneris (ex qua fingitur Aeneas genitus), Helioabalus Uraniae, Pelous Thetidis; unde nonnulli putant a Peleo ritum illum manasse, quo Veneri Thebiden, id est mare quatuordecim in festo Ascensionis sibi lemmi ritu jacto in mare annulo spoliato sibi despondit. Porro horum cum deabus regalium concubiorum inculenti testes sunt Josephus, Plutarchus, in *vita Marci Crassi*, Xiphilinus, Herodotus, Isocrates et Suetonius, qui in *vita C. Catigulae*, cap. XXI, scribit eum se Veneris maritum vindicasse.

15. CUMQUE PROPOSUISSET (promississet) ANTIOCHO SIDETI SE ILLI PRO DOTE DABITURUS ERAS (PECUNIAS) SACERDOTES NANEAE, ET IPSE CUM PATRIBUS INGRESSUS ESSET INTRA ARBITRUM FANI (QUASI SACROS DIPTERUM TITUS CELEBRATURUS), CLAUDEBUNT TEMPLUM.

16. CUM INTRASSET ANTIOCHUS, APERITOQUE OCCULTO ADITU TEMPLI (in superiori laqueari, vel in parietibus templi, inde) MITTENTES LAPIDES (Graece: lapidibus fulminantes) PERCUSSERUNT DUCEN (regem Antiochum Sideltem), ET DIVISERUNT MEMBRATIM, ET CAPITIBUS AMPUTATIS FORAS PROCELERUNT, — in ejus milites et vulgus spargentes Sideltem cum suis ab aliquo Deo Antiochi rivali, qui deam Naneam sibi ambiebat sponsam, casum et fulminatam esse, ne ipsi quasi necis auctores a militibus Sideltes cederentur. Atque hinc tam variae in vulgus de morte Sideltes, utpote occulta, emanarunt sententiae quas ex Justino, Appiano et aliis recensui versus 13.

Itaque Judei hic pro caeso Sidete tanto tyranno et hoste suo Deo gratias agunt. Quae res iudice Scaliger et nonnulli alii scribunt Antiochum in templo Naneae non caesum, sed fuga elapsum salvum Antiochiam rediisse.

18. FACTURI IGITUR QUINTA ET VIGESIMA DIE MENSAE CASLEU PURIFICATIONEM TEMPLI, — hoc est celebrati die 25 Casleu festum Encenorum in memoriam purificationis et novae dedicationis templi factae a Juda Machabeo, I *Machab.* IV, vers. 52.

NECESSARIUM DUXIMUS SIGNIFICARE VOBIS, ET ET VOS QUOQUE AGATIS DIEN SCENOPEGIAE (id est festum Encenorum simile Scenopegiae, ut dixi versus 9), ET DIEN IGNIS. — Eadem enim die 25 Casleu, cum in Encenis jam dieis offerretur sacrificia, ignis a deo coelitus in illa missus fuit ad eam comburendum, ideoque institutum est festum duci ignis, quod eodem die 25 Casleu, vel certe postero die (ut festum ignis proprium sibi haberet diem), celebratur: cuius rei historia fusa in sequentibus enarratur.

19. NAM CUM IN PERSIDEM (id est in Chaldaeam sive in Babiloniam a Nabuchodonosor) DUCERENTUR PATRES NOSTRI. — Chaldaei hic vocatur Persiam quia multi Judaei abducti in Chaldaeam sparsi fuerunt per Persiam, Mediam, aliasque regiones Chaldaeis subditas: tum quia tempore Nehemiae, quo datus fuit ignis, monarchia Chaldaeorum

translata erat ad Persas; tunc enim Artaxerxes, rex Persarum, dominabatur tam Chaldeis quam Persis: quare omnes regiones tunc Persis subiecte, inter quas erat Chaldaea, vocantur Persia, uti ex S. Chrysostomo, Luciano et aliis probat Serarius.

ACCEPTUM IGNEM DE ALTARI OCCULTI ABSCONDERUNT IN VALLE UBI ERAT PUTEUS ALTUS ET SICCUS, — id est ignem in puteo, qui erat in valle, absconderunt. Ignis hic, ut patet *Levit. ix, 24*, primitus a Deo datus fuit Aaroni, cum is primo in altari a Mose fabricato sacrificium obtulit: hoc enim igne caelesti concrematus fuit, ut scilicet Deus illud approbaret, sibi que gratum ostenderet: unde et fuisse illum ignem additis lignis et fomentis deinceps semper conservari, ut non nisi illo igne divino posterorum sacrificia Deo comburentur, *Levit. vi, 12*, unde cap. *x, 1, 2*, Deus occidit Nadab et Abiu, eo quod igne profano thurificassent. Exciso vero a Chaldeis cum urbe, altari et templo, ignem hunc ne periret sacerdotis extulerunt et absconderunt in vallis et puteo iam dicto, sperantes Deum ignem hunc post suum et Babylone reditum resuscitaturum. Ita Rupertus, lib. *X De victor. verbis Dei*, cap. *xviii*: « Ignem, ait, mortalem, qui nutririi non poterat, qui ubi nutririi non habebat, illi resuscitandum commiserunt, in quo est spes resurrectionis mortuorum, nec eos fessili spes. Quomodo? » quia hanc eorum spem Deus hic per Nehemiam explicuit. Simili modo horum sacerdotum fidem, spem et pietatem laudat S. Ambrosius, lib. *I Offic. cap. xiv*: « Non illis, inquit, studio fuit aurum defendere, argentum abscondere, quod servarent posteris suis, sed inter extrema sua honestatis curam habentes sacrum ignem servandum putarunt: ne eum vel impurum contaminaret, vel defunctorum sanguis exstingueret, vel deformium ruinam acervus aboleret. Abierunt itaque in Persidem sola religione liberi, quoniam sola illis per captivatem extorqueri nequivit. Post plurimum vero temporis, quando placuit Deo, dedit hanc mentem regi Persarum, ut instaurari in Iudaea templum, et legitimos reparari Hierosolymis usus juberet. Cujus gratia numeris Nehemiam sacerdotem rex Persarum direxit. At ille secum direxit illorum sacerdotum nepotes, qui profecturi a patrio solo, sacrum ne periret ignem absconderant. »

20. UT MITTERETUR NEHEMIA A REGE PERSIDIS. — Nehemias ter missus fuit a rege Persidis in Iudaeam, primo, a Cyro anno primo monarchie ejus: tunc enim Nehemias cum Zorobabel, Esdra et Jesu Pontifice et captivitate Babylonica rediit in Jerusalem, adeoque unus fuit et redeuntium primoribus et duobus, ut patet *I Esdra ii, 2*, et *Nehemia vii, 7* et *63*. Secundo, missus fuit ab Artaxerxe Longimano anno regni ejus 20, *Nehem. ii, 1*. Tertio, ab eodem missus fuit anno regni sui 32, ut patet *Nehem. cap. ult. 6*. Queritur ergo de

qua missione hic sit sermo, et consequenter quando contigerit haec missio ignis de caelo facta Nehemiae. Franciscus Ribera, lib. *V De Templo*, cap. *xvii*, verisimiliter haec de secunda missione accipit; haec enim propria fuit missio solius Nehemiae. Quare haec contigisse anno 20 Artaxerxis in festo Tabernaculorum, quod primum solemniter celebravit Nehemias post suum et Perside reditum, ut patet *Nehem. vii*, ideoque illo festo, cum ipse juxta legem sacrificia statuta offerret ignem et caelo a Deo missum, sacrificia inflammasset et consumpsisset. Quocirca in memoriam hujus beneficii Iudeos deinceps festum dati ignis celebrasse ipso festo Tabernaculorum, quo primitus erat datus, atque haec de causa hic dicitur vers. 9: « Et nunc frequentate dies scenopagiae. »

Verum probabilius est datum a Deo fuisse ignem paulo post primam Nehemiae missionem factam a Cyro, nimirum anno sexto Darii Hystaspis die tertio mensis Adar, id est februarii. Tunc enim perfecta fuit fabrica novi templi, ejusque facta est sollemnis dedicatio cum oblatione plurimarum victimarum, ut patet *Esdra vi, 15* et *16*. Ergo tunc datus fuit caelitus ignis sacer quo victimae comburendae erant juxta *Levit. vi, 12*, ubi vetatur ne igne communi et profano victimas erementur, ideoque jubetur ut sacerdotes ignem sacrum et caelo missum *Levit. vii, 12*, semper foveant et conservent. Alioquin enim Hebraei per anno 20 (tot enim fluxerunt ab anno sexto Darii, quo dedicatum est per sacrificia templum usque ad annum 20 Artaxerxis, qui Nehemiam secundo misit in Iudaeam), caruissent in templo igne sacro, omnesque suas victimas per ignem laicum et profanum immolassent, quod Deus lege sua vetarat.

Dies: Anno sexto Darii Nehemias erat juvenis, ac digniores eo erant Zorobabel, Esdras et Jesus Pontifex; quare iis potius tribuenda foret haec ignis missio, quam Nehemiae. Respondeo omnes hi erant coevi Nehemiae, ideoque cum eo aetate pares vel supiores. Nehemiae autem haec potius tribuuntur, quam alii: primo, ob zelum religionis qua precelebatur; secundo, ob ejus nobilitatem et dignitatem: fuit enim ipse unus e primis Iudeorum et Babylone redeuntium duobus. Tertio, quia ipse in magno honore fuit apud Artaxerxem, adeoque ejus pincerna; unde ab eo creatus fuit gubernator et princeps Iudaeae, ac Hierosolymam muros et domos reedificavit, urbemque optimis legibus imbuat et stabilivit, quae omnia patent ex libro Nehemiae.

Dies secundo: Ex diebus sequitur die tertia Adar, id est februarii quo datus fuit ignis, celebrandum esse festum ignis, non autem die 23 Casleu, ut hic dicitur. Respondeo ante Antiochum Epiphanem et Judam Machabeum festum ignis celebratum fuisse eo die quo datus erat, scilicet die tertio Adar. Verum quia Antiochus Epiphanes templum profanans, ignem sacrum quoque

caelitus datum extinxit, vel sustulit; hinc Judas Machabeus templum purificans, ac altare et victimas restituens die 23 Casleu eodem die ignem hunc sacrum a Deo rursus accepit, ideoque eodem, vel certo postero die quasi proprio festum dati, vel potius redditi ignis celebrandum sanxit. Judas enim, extincto igne sacro, non poterat sacrificare igne profano: hoc enim lege erat vetitum; quare necesse fuit ut Deus ignem hunc restitueret. Id fecit cum e lapidibus templi et altaris olim sub Nehemiae ignitis, rursus sub Juda Dei jussu ignis hic sacer emicuit, ut discrete asseritur cap. *x, 3*, ubi de Juda dicitur: « Et purgato templo aliud altare fecerunt, et de ignitis (olim sub Nehemia) lapidibus igne concepto sacrificia obtulerunt. » Hoc autem contigit in purificatione et nova dedicatione templi, quae a Juda facta est die 23 Casleu, ut ibidem dicitur vers. 5. Ita Sanchez: Lapidem, inquit, ignitos illos intelligo, quos Nehemias aqua crassa perfudit, quam imbiberunt primum, deinde igne, qui ex aqua illa exarsit, combusti sunt; quare in lapidibus hisce videtur sacri ignis semina in posterum esse servata: nam ex illis tempore Juda eadem flamma emicuit. Ita quoque Serarius, *Quaest. XIII*. Unde Gronovius: « Cum, inquit, composuissent ligna, non invenerunt ignem sanctum; sed clamaverunt ad Dominum, et exiit ignis a lapide, qui erat altari suppositus adjuvantes ei ligna; duravit ille ignis usque ad captivitatem tertiam, » quae videlicet accidit Vespasiani tempore. Errant ergo Hebraei dicentes ignem sacrum et caelestem defuisse in secundo templo, quod post reditum et Babylone edificatum est.

21. ET SACRIFICIA, QUAE IMPOSITA ERANT, JUSSET SACERDOS NEHEMIA SPERGI IPSA AQUA, — idque his, semel ad victimas coneremandas, secundo ad lapides igniendos, eisque vim igniendi inserendum, de quo versibus 31 et 32. Ita Sanchez.

22. TEMPUS AFFUIT, QUO SOL REFULSIT, QUI PRIUS ERAT IN NUBILO, ACCENSUS EST IGNIS MAGNUS. — Videtur Deus hic sole usus, ejusque radiis ex aqua crassa eduxisse vapores crassos, illosque assidue radiis ipsius siderando inflammasse, itaque ignem produxisse, ut producerentur in aere ex vaporibus vi solis comete, stellae errantes, ignes fatui, halones, dracones igniti, etc.

Tropologice ignis hic representat Spiritum Sanctum qui in specie ignis sedit super Apostolos in die Pentecostes, eisque igneas mentes et linguas in didit, ut totum orbem igne amoris divini accenderent, adeoque homines instar aquae crassae frigidos et torpidos efficerent igneos et flammeos. Ita S. Ambrosius, lib. *I Offic. xiv*: « Ille, inquit, ignis typus Spiritus Sancti fuit, qui descendens erat post Domini ascensionem, et remissurus peccata omnium; qui quasi ignis inflammavit animam ac mentem fideliem. » Vide Riberam, lib. *V De Templo*, cap. *xvii*. Vide quoque ea quae de hoc igne fuse annotavi *Levit. ix, 13*, ubi 17 analo-

gias hujus ignis et charitatis recensui. Audi S. Chrysostomum, hom. *11 ad Hebr.* « Nonne, ait, admiramur ignem olim descendente omnium consumpsisse? Potest fieri ut ignis quoque nunc descendat illo longe admirabilior; et omnia quae sunt proposita consumat, imo vero non consumat, sed in caelum tollat. Is enim ea, quae offeruntur, non in cinerem redigit; sed dona a Deo offert. Tales erant Cornelii orationes, *Act. x.* »

23. JONATHAS INCHOANTE, — Jonathas hic non fuit summus Sacerdos, ut aliqui putant, sed Levita et cantor, imo cantorum praefectus, cujus tunc erant vices. Ita Lyranus et Serarius.

31. CUM AUTEM CONSUMPTUM ESSET SACRIFICIUM (scilicet igne ex aqua lapidum emicantem conceptum) EX RESIDUA AQUA NEHEMIA JUSSET LAPIDES MAJORES PERFUNDI.

32. QUOD UT FACTUM EST, EX HIS FLAMMA ACCENSA EST; SED EX LEMINE QUOD REFULSIT AD ALTARI CONSUMPTA EST, — *q. d.* Ignis et flamma lucida ardens, quae combusserat victimas in altari, ex eo exsilens, absumpsit flammam ex aqua in lapidibus majoribus accensam, idque primo, quia lumen majus altaris offuscabat et absumebat lumen minus lapidum; secundo, quia ignis hic ex lege *Levit. vi, 12*, in solo altari restare debebat, quasi ignis sacer ejusque proprius ad victimas comburendas; quare in lapidibus restare non poterat, ne quis eo ad superstitionem abuteretur. Tertio, ut significaretur ignis hic non vi solis, sed Dei (cujus symbolum erat altare) solo quasi instrumento addentis illique majorem vim ad ignem ex aqua producendum indents in lucem prodixisse. Quarto, ut ignis hic lapides igniret, eisque vim, non physicam, sed moralem inderet ad ignem in necessitate producendum, uti eum producerunt in purificatione et dedicatione templi facta a Juda Machabeo. Ita Sanchez.

33. RENUNTIATUM EST REGI PERSARUM, — puta Darii Hystaspis, cujus anno sexto haec contigerunt, ut dixi; vel ut alii volunt Artaxerxi Longimano Darii nepoti, cujus pincerna erat Nehemias.

34. CONSIDERANS AUTEM REX, — Serarius pro « considerans » censet legendum *conservans* vel *observans*. Graece enim est *παρατηρῶν*, id est *circumspiciens fecit ei templum, q. d.* rex igni templum statuit, illudque septo circumdedit ad loci reverentiam.

FECIT EI TEMPLUM. — Primo, S. Ambrosius, lib. *10 Pf. xiv*, ait regem in loco ubi inventa fuerat aqua crassa, postea versa in ignem, adhibuisse templum. Perse enim colebant ignem ut Deum, teste Brissonio, lib. *II De regno Persarum*. Secundo, Genebrardus in *Notat. chronis*, et Beza in cap. *II Esdrae* quo citat et laudat Serarius, *Quaest. XIV*, censent regem eodem loci sacrum aliquod aedificatum, qualis erat probatica piscina, construxisse; Graecum enim *ἱερός* significat locum illum, qui antea profanus erat, factum esse sacrum, ut jam in eo quaedam Dei esset veneratio ac numinis religio: unde eum rex circumsepit, ut habet Graecus.

Tertio, Lyranus explicat, *q. d.* Darius rex jussit reedificari templum Jerusolymitanum. Verum hoc jam erat reedificatum: in eo enim aqua crassa versa fuit in ignem. *Quarto*, *q. d.* Artaxerxes rex templum jam a Dario avo suo fabricatum fecit, id est luculentior ornavit, et magnifice locupletavit. Sic Nabuchodonosor, ait *Daniel* IV: « Nonne hæc est Babylon quam ego edificavi in domum regni, » id est auxi, ornavi, et regiam Monarchiæ Babylonicorum constitui? Nam ante eum edificata fuit Babylon a Nemrod, *Genes* X. Sic Romulus dicitur Romam edificasse, id est ornasse et amplificasse; nam ut ait Virgilius: Ante Romulum fuit « rex Evander Romanæ conditor arcis. » Ita S. Thomas, Lyranus, Dionysius, Ilugo et Sanchez. Primus S. Ambrosii sensus uti primo obvius, ita planissimus est. Perse enim templa plura igni exstruxerunt, quæ inde *repta* dicta sunt (an tamen eodem loci, quo inventa fuit aqua, hoc templum a rege erectum sit, uti vult S. Ambrosius, S. Scriptura non exprimit). Ignis enim elementorum nobilissimum suo splendore, calore, activitate, etc. expressum est symbolum Dei et divinitatis, juxta illud: « Deus noster ignis consumens est, » *Hebr.* XII, 29. Vide dicta ibidem, et *Exodi* III, 2.

UT PROBARET QUOD FACTUM ERAT, — ut hoc miraculum ignis ex aqua enati laudaret, celebraret, et ad perpetuam rei memoriam templo decoraret.

36. APPELLAVI AUTEM NEHEMIAS HUNC LOCUM NEPHTHAR. QUOD INTERPRETATUR PURIFICATIO, — a radice פָּתַר *Pathar* quæ Hebraice aut Chaldaice, Syriace, Persice et Arabice significat liberare, emittere, dimittere, ac tribulum capto, qui e squalore et sordibus carceris liber et purus dimittitur, sicut hic templum a Chaldeis profanatum, squalidum et in sordes cineresque versum a Nehemia per

dedicationem et sacri ignis et cælo descensum purificabatur, sanctificabatur, et Deo consecratur. Hinc *Phatir* Arabice vocatur *panis purus*, et *azymus*; et Chaldeus, *Exodi* XXIII, 15, festum Azymorum vocat *chagga de pattirina* חַגַּגַּת דִּפְטִירִיָּה.

Ad *Nephtic* alludit *naphtha*, quod est genus « bituminis, » ait Plinius, lib. II, cap. CCV, « liquidum huic magna cognatio ignium, transiluntque protinus in eam undecunque visam, » sicut hic ignis transilierunt in aquam crassam ad templi purificationem et sanctificationem. Porro apud veteres lustratio et purificatio fiebat per sulphur et ignem. Unde Plinius, lib. XXV, cap. XV: « Habet, inquit, sulphur in regionibus locum ad expiandas sufflito domos. » Videlicet putabant igni isti sulphureo et bituminoso celestis et divini quid inesse, quod quæ apud ipsos sacra erant fulmina et fulgura, sulphuris odorem haberent, et eorum ipsa lux sulphurea esset, ut ibidem a Plinio scriptum est. Hinc enim et *tyci* Greci sulphur appellant, et quæ fulmine tacta essent loca, studiosè procurantur Romani, arisque excelsis et *Didonibus* cæcis, *bidentolia* nominantur. Ita Gyraldus, *synag.* 17 et ex eo Serarius. Denique Syriacus textus hoc loco sic habet: *Vocaverunt eum* (locum) *qui sunt domus Nehemia* (Nehemite) *Genephar*, quod interpretatur mundities (vel purificatio); vocatur autem a multis *Nephtic*. Arabicus vero sic: *Qui sunt Nehemia vocantur hunc locum Nephtic*, quod interpretatur puritas. Vocatur autem apud *pheres Nephtic* (Syrus) *Nephtic* a radice *naph*, quæ multa significat, scilicet lavare, aspergere, agitare, erubescere: inde *נֹפֶת* *nophet* est fœvus et *נֹפֶת* *nophet* est regio, provincia. *Nephtic* ergo est locus munditatus, elevatus, honoratus, sacratu et dilatatus. *Aphit* enim syriace significat dilatare.

CAPUT SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Narrat Jeremiam in captivitate Babylonicæ abscondisse arcam, tabernaculum et altare thymiamatis in monte Nabo. *Inde*, vers. 20, præfatur auctor hujus libri secundi se gesta Antiochi Euphratis et Eupatoris, ad Judæ Machabæi, et fratrum ejus fuisse a Jasono et aliis conscripta breviter enarraturum.

1. Invenitur autem in descriptionibus Jeremiæ prophætæ, quod jussit eos ignem accipere qui transmigraabant, et significatum est, et ut mandavit transmigratis. 2. Et dedit illis legem ne obliviscerentur præcepta Domini, et ut non exerrarent mentibus, videntes simulacra aurea et argentea, et ornamenta eorum. 3. Et alia hujusmodi dicens, hortabatur ne legem amoverent a corde suo. 4. Erat autem in ipsa scriptura, quomodo tabernaculum et arcam jussit propheta divino responso ad se facto comitari secum, usquequo exiit in montem, in quo Moyses ascendit, et vidit Dei hereditatem. 5. Et veniens ibi Jeremias invenit locum speluncæ: et tabernaculum, et arcam, et altare incensi intulit illic, et ostium obstruxit. 6. Et accesserunt quidam sicut, qui sequebantur, ut notarent sibi locum; et non potuerunt invenire. 7. Ut autem cognovit Jeremias, culpans illos, dixit: Quod ignotus erit locus, donec

congreget Deus congregationem populi, et propitius fiat; 8. et tunc Dominus ostendet hæc, et apparebit majestas Domini, et nubes erit, sicut et Moysi manifestabatur, et sicut eum Salomon petit ut locus sanctificaretur magno Deo, manifestabat hæc. 9. Magnifice etenim sapientiam tractabat: et ut sapientiam habens, obtulit sacrificium dedicationis et consummationis templi. 10. Sicut et Moyses orabat ad Dominum, et descendit ignis de cælo, et consumpsit holocaustum, sic et Salomon oravit, et descendit ignis de cælo, et consumpsit holocaustum. 11. Et dixit Moyses, eo quod non sit comestum quod erat pro peccato, consumptum est. 12. Similiter et Salomon octo diebus celebravit dedicationem. 13. Inerebantur autem in descriptionibus et commentariis Nehemiæ hæc eadem: et ut construens bibliothecam congregavit de regionibus libros et Prophetarum, et David, et epistolas Regum, et de donariis. 14. Similiter autem et Judas ea quæ deciderant pro bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia, et sunt apud nos. 15. Si ergo desideratis hæc, mittite qui perferant vobis. 16. Acturi itaque purificationem scripsimus vobis; bene ergo facietis, si egeritis hos dies. 17. Deus autem, qui liberavit populum suum, et reddidit hereditatem omnibus, et regnum, et sacerdotium, et sanctificationem, 18. sicut promisit in lege, speramus quod cito nostri miserebitur, et congregabit de sub cælo in locum sanctum. 19. Eripuit enim nos de magnis periculis, et locum purgavit. 20. De Juda vero Machabæo, et fratribus ejus, et de templi magni purificatione, et de ara dedicatione; 21. sed et de præliis quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, et filium ejus Eupatorem; 22. et de illuminationibus quæ de cælo factæ sunt ad eos qui pro Judæis fortiter fecerunt, ita ut universam regionem, cum pauci essent, vindicarent, et barbaram multitudinem fugarent, 23. et famosissimum in toto orbe templum recuperarent, et civitatem liberarent, et leges, quæ abolitæ erant, restituerent, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis; 24. itemque ab Jasono Cyreneo quinquè libris comprehensa, tentavimus nos uno volumine brevian. 25. Considerantes enim multitudinem librorum, et difficultatem volentibus aggredi narrationes historiarum propter multitudinem rerum, 26. curavimus volentibus quidem legere, ut esset animi oblectatio; studiosis vero, ut facilius possint memoriæ commendare; omnibus autem legentibus utilitas conferatur. 27. Et nobis quidem ipsis, qui hoc opus breviandi causa suscepimus, non facilem laborem, imo vero negotium plenum vigiliarum et sudoris assumpsimus. 28. Sicut hi qui præparant convivium, et querunt aliorum voluntati parere propter multorum gratiam, libenter laborem sustinemus. 29. Veritatem quidem de singulis auctoribus concedentes, ipsi autem secundum datam formam brevitati studentes. 30. Sicut enim novæ domus architecto de universa structura curandum est: ei vero qui pingere curat, quæ apta sunt ad ornatum, exquirenda sunt; ita æstimandum est et in nobis. 31. Etenim intellectum colligere, et ordinare sermonem, et curiosius partes singulas quasque disquirere, historiæ congruit auctori: 32. breviter vero dictionis sectari, et executiones rerum vitare, breviant concedendum est. 33. Hinc ergo narrationem incipimus: de præfatione tantum dixisse sufficiat; stultum etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

1. INVENITUR AUTEM IN DESCRIPTIONIBUS JEREMIE PROPHETE, QUOD JUSSIT EOS IGNEM ACCIPERE QUI TRANSMIGRABANT, — e Judæa capti a Chaldeis in Babylone. Confirmat id quod dixit de igne abscondito ex ipsis Jeremiæ scriptis. Descriptiones vocat Scripturam Jeremiæ, ut explicat vers. 4, hoc est codicem, vel pugillarem, aut commentarium, ut vocatur vers. 43, in quo Jeremias descripsit ea que dixit et gessit, cum Jerusalem capta fuit a Chaldeis, nimirum, primo, quod jussit ignem templi abscondi in puteo; secundo,

quod exhortatus sit Judæos, qui captivi in Babylone abducebantur, ne ibi videntes idola aurea ad ea colendum se pellicerent, sed constanter solum Deum suum adorarent. Unde dedit eis volumen legis divine, puta Pentateuchum, vel Pentateuchum, ut illud crebro legerent, seseque in vero Dei cultu confirmarent; tertio, quod arcam, tabernaculum et altare incensi detulerit, et absconderit in spelunca montis Nabo.

Porro incertum est an liber hic fuerit canonicus, et a Synagoga probatus, habitusque ut S. Scriptura, qualis est prophetia Jeremie. Certum tamen est librum hunc fuisse magnæ auctoritatis, utpote qui scriptus sit a Jeremia propheta, atque hic citeatur ut testis indubitatus ignis sacri absconditi.

Denique injuria temporum perit hic liber, uti et plures alii a Jeremia conscripti, nimirum ejus carmen lugubre de morte Josiæ regis, de quo II Paral. xxxv. Item liber ejusdem de eversione urbis, et populi captivitate. Ad hæc liber de Babylonia exidio, quem alligatum saxo jussit in Euphratem projici, *Jeremie 21, 60*; et alii plures de quibus egi Prologo in *Jeremiam*.

2. ET DEDIT ILLIS LEGEM, (puta exemplar Deuteronomii, in quo tota lex a Mose repetita continetur; vel exemplar totius Pentateuchi, ut illud assidue in Babylone captivi lægerent. Rursum « dedit eis legem, » id est dedit eis mandatum, illudque iterum gravi oblatione eis inculcavit), NE (scilicet) OBLIVISCEANTUR PRÆCEPTA DOMINI; (sed continuo ea ante oculos mentis et corporis ponent). ET NON EXEREBANT MENTIBUS, — ne scilicet ex fulgore auri in idolis resplendentis induerentur in errorem, quod in idolis foret aliquid augustiæ divinitatis.

4. ERAT AUTEM IN IPSA SCRIPTURA, QUOMODO TABERNACULUM ET ARCAM JESSIT PROPHETA DIVINO RESPONSO (oraculo) AD SE FACTO COMITARI SECUM; USQUE QUO EXIIT IN MONTEM (Nebo) IN QUO MOYSES (mortuus) ASCENDIT, ET VIDIT DEI HEREDITATEM, — id est vidit eminus terram Chanaan, quam Deus Abraham ejusque posteris quasi hereditatem possidendam promiserat, *Genes. xiii.* « Comitari, » id est secum deferri, et portari a suis sociis sacerdotibus, vel Levitis; hisce enim jubere poterat Jeremias, non Angelis; ita Lyranus. Serarius tamen putat Angelos detulisse arcam post Jeremiam (sicut iidem eodem B. Virginis, in qua ipsa nuntiante Gabriele filium Dei concepit, ex Palestina transtulerunt in Italiam puta Laurentum), ita tamen ut arca visa sit a nonnullis, qui proinde eam secuti notarunt locum in quo a Jeremia fuit deposita.

In quo MOYSES. — Arca ergo et tabernaculum condita fere eodem loco, quo Moyses mortuus et sepultus fuit, qui arce et tabernaculi fuerat conditor. Porro modum depositionis arce recenset S. Epiphanius et ex eo S. Thomas quos adest: « Dicit Epiphanius: Hic est Jeremias, qui templum subvertendum prænoens, arcam testamenti cum his que in eadem erant, tulit; et precibus cum absorbant fecit in petram: petram vero digito designans, nomen Dei impressit, et factum est sigillum in similitudinem Scripturæ, que ferro cavatur, et ipsum Domini nomen nubis operimento ita celatum est, ut ex tunc nec locum qui cognoscere queat, nec nomen legere usque in hunc diem, et usque in finem, et pristina figure instar ignis, et nubes sepe illic fit nocturno tempore, eo quod

gloria Domini ab ejus lege non desinat. Est autem petra illa in eremum terra, inter duos montes, inter quos jacet sepulchrum Moyses et Aaron, dixitque Jeremias presentibus: Dominus de Sion ascendit ad caelos, inde cum virtute reversurus, et erit sigillum presentia ejus, quando omnes gentes adoraverint lignum, dixitque quod arcam hanc nemo poterit producere, præter Moysen electum Dei prophetam. Et tabulas, que in ea sunt, nullas aperiet sacerdotum, nullusque Prophetarum nisi electus Dei Aaron. Et in prima resurrectione resurget hæc arca, et exhibit de petra, et ponetur in monte Sina, et omnes Sancti congregabuntur ad ipsam, regressum Domini expectantes, et ut vident adversarium, qui eos fugientes est questurus interimere. » Hæc ille.

Eadem habet Dorotheus in vita Jeremie. Horum fides sit penes ipsos auctores.

Porro Jeremias hæc gerere potuit, et de facto gessit vel ante captam Jerusalem regnante non Sedecia (tunc enim fuit in carcere), sed Joschiam; huic enim Jeremias erat in veneratione, unde ipse suasu Jeremie dedit se Chaldaeis, aut captam iam Jerusalem a Chaldaeis, antequam templum ab eis incenderetur. Jeremias enim in magna sanctitatis opinione erat apud Nabuchodonosorem, eo quod ab eo capiendam Jerusalem prædixisset; unde ab eo obtinuit quæcumque voluit, ut patet *Jeremie xxxix, 12*. Nil ergo habent hic Novantes ut fidem huic libro derogent.

7. QUOD IGNOTUS ERIT LOCUS (arca, tabernaculi et altaris incensi), DONEC CONGREGET DEUS CONGREGATIONEM POPULI. — Querens an et quando hoc factum vel adhuc faciendum sit. Nonnulli id factum putant sub Nehemia et Dario Hystaspis, quando populus Judaicus in Babylone dispersus inde rediit, et congregatus fuit in Jerusalem et templo, ibique ignem a Jeremia reconditum per aquam crassam in ignem conversam recuperavit; tunc enim simili modo videntur circa tabernaculum et altare ab eo abscondita Deo revelante rursum apparuisse in novo templo. Hæc enim erant vasa propria, per que Deus in eo coli volebat, ideoque per Moysen ea fabricari, et in templo reponi jusserrat. Ita Melchior Canus, lib. II *de Locis*, cap. xli, Torriellus ad annum mundi 3601, Sanchez hic, et Ribera in cap. I *Aggæ*, num. 15, qui tamen in fine magis in contrariam sententiam inclinat.

Verum contraria sententia uti communior, ita et verior est, scilicet arcam, tabernaculum et altare incensi non fuisse repta cum igne sacro sub Nehemia et Dario, sed revelanda fore sub finem mundi quando Deus per Eliam et Enoch populum suum, id est Judeos ad Christum converteret, eosque in unam Ecclesiam cum gentibus congregabit: tunc enim Elias, ut eos in fide Christi confirmet, ostendet eis arcam hanc a Jeremia in illud ævum promissam. Probat *primò*, quia si hæc inventa fuissent cum igne, utique

auctor hic idipsum hic narraret, uti narravit de igne: hoc enim ad rem presentem plane pertinebat. Jam autem nil tale hic narrat. *Secundo*, quia sub Nehemia non est facta integra congregatio populi, ut patet vers. 18, et cap. ii, vers. 37. Multi enim Judeorum manserunt in Babylone; alii in alias regiones fuere dispersi. *Tertio*, si repta fuissent, tum in templi secundi expoliatione, que per Titum facta est, arca in spoliis poneretur. At non ponitur apud Josephum, lib. VII *De bello*, cap. xvii et xix. Imo idem, lib. VI, cap. vi, expresse docet tunc in Sancto sanctorum nihil omnino fuisse. Cum in idem Sanctum sanctorum ingressus est Pompeius, quid in templo viderit enumerat idem Josephus diligenter, lib. XIV *Antiq.* cap. viii; de arca tamen semper mutus. Quocirca Romæ in arca triumphali Titi cernimus effigiem candelabri aurei et inense panum propositionis, non autem arcam depictam. *Quarto*, quia hæc est communis Hebræorum sententia, qui constanter asserunt hæc vasa defuisse in secundo templo. Idem asserunt Latini et Greci, ut S. Epiphanius et Dorotheus jam citati in vita Jeremie, S. Thomas, Lyranus et Dionysius hic, Petrus Galatinus, lib. IV, cap. ix, Gensebrardus, lib. II *Chronol.* anno mundi 3780, Bellarminus, lib. I *De verbo Dei*, cap. xv, Abulensis in cap. xv *Exodi*, *Quest. IV*, ubi asserit hæc vasa in eodem loco abscondita in quo corpus Moysis conditum fuit, ac tunc apparitura quando Moysis corpus resurget, et apparebit, quod erit in fine mundi. Sic et Dorotheus in vita Jeremie ait cum abscondisse arcam in sepulchro Moysis et Aaronis. Idem censet Cosmas Magallanes, pæfat. in *Josue*, sectione VI.

Nonnulli addunt Hebræos, deficiente arca, tabernaculo et altari incensi a Moysæ fabricatis, similia fabricasse, illaque in secundo templo (tunc enim ornatum sibi proprium exigebat templum) repossisse; idque sat colligitur ex lib. I *Machab.* cap. i, vers. 23, ubi dicitur Antiochum Epiphanem et templo accepisse altare aureum et candelabrum luminis, et mensam panum propositionis; et ex Hegeippo, lib. I, cap. xvii, ubi ait Pompeium tabulas testamenti et cherubinos (non Mosaicos, sed Mosaicis similes) in templo vidisse.

Porro defuit in templo secundo arca fœderis, quæ in ipso appariturus et docturus erat Christus per arcam figuratus. Unde mystice S. Ambrosius, lib. I *Offic.* capite xiv, Rupertus, cap. xxv, hoc vaticinium Jeremie impletum censent, cum in templo congregato toto populo videndum se exhibuit Christus, qui est vera arca novi Testamenti, continens tabulas legis Evangelicæ et manna Eucharisticæ. Vide dicta *Exodi* xxv, 10.

8. ET APPAREBIT MAJESTAS DOMINI, ET NUBES ERIT, — *q. d.* Cum Deus revelabit arcam, tunc pariter ostendet gloriam suam in nube splendida, sicut eandem manifestavit Mosi et Salomoni in dedicatione altaris et templi, ut dicitur vers. 10.

MANIFESTABAT HÆC, — scilicet majestatem suam

in nube splendida. Græca hæc refertur ad sequentia hoc modo: ut locus sanctificaretur magnifice; deinde punctum. *Manifestabatur enim hoc, sive manifestum fiebat*, quod vel sapientiam habens obtulit sacrificium.

9. MAGNIFICE ENIM SAPIENTIAM TRACTABAT (Salomon mortaliū sapientissimus), ET UT SAPIENTIAM HABENS OBTULIT SACRIFICIUM DEDICATIONIS ET CONSUMMATIONIS TEMPLI, — *q. d.* Salomon uti erat sapientissimus, sic sapientissime imitatus est Moysen, ac orando impetravit ut Deus suam majestatem in templo a se ædificato, et jam dedicato per nubem gloriosam ostenderet III *Reg.* viii, 10; unde explicans subdit:

10. SICUT ET MOYSES ORABAT AD DOMINUM, ET IGNIS DESCENDIT DE COELO ET CONSUMPSIT HOLOCAUSTUM (*Levit.* ix, 2), SIC ET SALOMON ORAVIT, ET DESCENDIT IGNIS DE COELO, ET CONSUMPSIT HOLOCAUSTUM, — *q. d.* Simili ergo modo ignis celestis in dedicatione templi facta a Nehemia, et postea a Juda Machabæo descendit de coelo, eorumque victimas consumpsit, ideoque institutum est festum Encæniarum æque ac dati ignis, et ad quod vos, o Ægyptii Judei, hortamur, nos Jerosolymæ, ut illud nobiscum ad Dei laudem et gratiarum actionem celebretis.

11. ET DIXIT MOYSES EO QUOD NON SIT COMESTUM, QUOD ERAT PRO PECCATO CONSUMPTUM EST, — *q. d.* Cum sacrificium Moysis esset pro peccato, ideoque immundum videretur, sicut et peccatum ipsum, ideoque nec consumptum a sacerdotibus, huic idipsum a flamma consumptum est. Sumpta sunt hæc verba ex *Levit.* x, 16, videnturque continua esse cum superioribus, ut sicut ignis cæteras victimas cremavit, sic et hostias pro peccato consumpsit; ita Serarius, Sanchez et alii.

13. INFERENCEBANTUR AUTEM IN DESCRIPTIONIBUS ET COMMENTARIIS NEHEMIE HÆC EADEM, — *q. d.* Hæc que dixi de igne sacro ex aquis crassis emicante scripta sunt a Nehemia, non lib. II *Esdræ*, sed alio Nehemie commentario, qui jam injuria temporum intercidit.

ET UT CONSTRUERENT BIBLIOTHECAM. — Prima est hæc Judæorum solemnibus bibliotheca quam construxit Nehemias. Ipse enim accessit centum et amplius annis Alexandrum Magnum, et Aristotelem quem Strabo, lib. XIII, scribit fuisse primum qui bibliothecam extruxerit. Pluribus annis Nehemias antecessit Ptolemæum Philadelphum, qui secundus post Alexandrum regnavit in Ægypto, ibique celeberrimam bibliothecam erexit, ideoque e *Judea* 72 Interpretes vocavit qui S. Scripturam ex Hebræo in Græcum transtulerent. Sic ante Ptolemæum et Alexandrum tempore Darii Hystaspis exlatabat bibliotheca in Babylone, ut patet I *Esdræ* vi, 1. Videntur Jerosolymite hæc adeo celebrare bibliothecam Nehemias, ut eam opponant, vel componant, vel opponant bibliothecæ Philadelphæ, de qua gloriabantur Judei in Ægypto de-

gentes, *q. d.* Vos in Ægypto plures forsitan habetis Gentilium libros profanos; at nos soli habemus libros sacros et historis gentis nostre quibus caret bibliotheca Philadelphi.

14. SIMILITER AUTEM ET JUDAS EA QUÆ DECIDERANT PER BELLEM CONGREGAVIT OMNIA, (*q. d.* Simili cura et diligencia Judas sacros Codices per bella Antiochi Epiphaniis dissipatos) CONGREGAVIT ET SUNT APUD NOS.—Per Judam nonnulli accipiunt Judam Machabæum. Verum quia Judam hunc a Machabæo distinguit, dicens, vers. 20: « De Juda vero Machabæo; » hunc enim solet vocare Machabæum; et quia Judas Machabæus in assiduis fuit bellis, ideoque illi potius cura fuit armamentarii quam bibliothecæ, ut eunderet gladios, non libros: hinc verius alii accipiunt per Judam, Judam Essenum, qui, ut dixi cap. I, vers. 10, fuit auctor hujus epistolæ et libri; sed quia ipso eam scripsit nomine totius Senatus et populi Judaici, ut ibidem dicitur, hinc de se hic loquitur in tertia persona. Induit enim personam populi et Senatus, quorum nomine scripsit epistolam, eosque hic de Juda, id est de se, quasi de tertio aliquo loquentes inducit.

17. DEUS AUTEM QUI LIBERAVIT POPULUM SUUM, — (ab Antiocho Epiphane, Eupatore, Sidete, Demetrio, cæterisque hostibus, et reddidit hereditatem omnibus et regnum, *q. d.* Deus effecit ut omnes Judæi regnum Judææ non titulo regni, ut prius, sed provincie sibi a Deo date, quasi hereditate possiderent, ac singuli in ea partem suam hereditariam sibi ab Antiocho ereptam, rursus quiete obtinerent) ET SACERDOTIUM, (ut scilicet Jerosolymæ restitueret summ Pontificem et sacerdotes) ET SACRIFICATIONEM, — id est sanctum templum cum sancto Dei cultu. Templum enim ab Antiocho pollutum Judas Machabæus explans pristina puritati et sanctitati, sanctoque unius veri Dei cultui restituit, lib. I, cap. IV, vers. 32.

20. DE JUDA VERO MACHABEO ET FRATRIBUS EJUS. — Sententia hujus versus et quatuor sequentium pendet et expletur illo vers. 24: « Tentavimus nos uno volumine brevare, » *q. d.* Quæ Jason et alii fuse dixerunt et scriperunt multis voluminibus de gestis et preliis Judæ Machabæi et fratrum ejus, hæc nos breviter hoc libro II *Machab.* enarrabimus.

Finita ergo, vers. 19, epistola, Judas Essenus hic orditur historiam libri II *Machab.* eique hunc titulum et præfationem de libri argumento, methodo, stylo, etc. præmittit: quare idem est argumentum libri secundi, quod fuit primi, nimirum gesta Judæ Machabæi et fratrum ejus: hæc enim breviter conscripta, lib. I, hic fusius enarrantur: multa etiam adduntur, quæ libro primo omissa fuerunt.

21. ANTIQVUM NOBILEM, — id est Antiochum Epiphanom: *ἡγεμῶν* enim Græce idem est quod illustri, nobilis; ita vocatus fuit a Gentilibus ob illustria facta, licet verius a Polybio et aliis cog-

nominetur *ἡγεμῶν*, id est stultus et insanus, ut dixi lib. I.

22. ET DE ILLUMINATIONIBUS QUÆ DE COELO FACTÆ SUNT AB EOS QUI PRO JUDEIS FORTITER FECERUNT, — Illuminationes de celo vocat signa cœlestia ad pro Juda et sociis, qui ope Angelorum adjuvi, pro Judeis fortiter dimicantes, magnos Antiochi exercitus prostrarunt. Unde Angeli apparuerunt Iudæ, ejusque castra, quasi duces belli præseverunt, et audiemus in sequenti.

23. DOMINO CUM OMNI TRANQUILLITATE PROPITIO FACTO ILLIS, — *q. d.* Domino tranquillante et sedante turbationes, tumultus et prelia ab Antiocho intentata Judæis, eisque pacem pristinam reddente: « Tranquillus enim Deus tranquillat omnia, et tranquille aspicere, quiescere est, » ait quidam Sanctorum.

24. ITEMQUE AB JASONE CYRENÆO QUINQUE LIBRIS COMPREHENSÆ TENTAVIMUS NOS UNO VOLUMINE BREVIARE, — id est in breve hoc volumen redigere. Objecti Calvinus et Novantes Jasonem hunc fuisse Cyrenæum, ideoque Gentilem, ac proinde librum hunc, qui est compendium Jasonis, non esse sacrum et Canonicum. Respondeo Jasonem hunc fuisse Judæum, non Gentilem: Judei enim erant sparsi per totum orbem; ideoque in Cyrene quoque debebant, ut patet *Actor. II* et *VI*. Gentiles enim hostes erant Judæorum, eorumque legem, ritus et gesta irridebant, extenuabant, depravabant. Hic autem Jason hæc omnia extollit et celebrat, ut patet ex seq. Quare fuit ipse verus deceptor, ac vir probus et pius, Deique cultus zelosus.

Sed esto Jason fuisse gentilis, Judas tamen, qui Jasonis scripta selegit, digessit, disposuit, concinnavit, suaque effecit, et in hunc librum redegit assistente sibi semper Spiritu Sancto neubi erraret, hunc librum Canonicum effecit. Quare idem effecit ut si quid falsi, impii, vel obsceni esset in libris Jasonis, illud Judas omitteret vel castigaret. Ubi nota Canonem: Cum auctor Canonicus citat probatque dicta alicujus profani auctoris, hoc ipso facit ea Canonica. Sic S. Paulus ad *Timum* 1, 12, citans illud Epimenidis: « Cretenses semper mendaces, male bestiae, ventres pigri, » addensque: « Testimonium hoc verum est, » hoc ipso illi tribuit fidem Canonicam et infallibilem. Sic illud *Job* v, 13: « Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, » prout dictum est ab Epiphano gentili, non habet auctoritatem Canonicam; eam tamen adeptum est, cum citatum et laudatum est a Paulo, *I Cor. III*, 13. Simili modo Judas hic auctor Canonicus dicta a Jasonem citans laudansque, ea fecit Canonica. Sic rursus Paulus, *Ad. XVI*, 28, citans probansque illa Arqi: « Ipsi enim et genus sumus, » eis tribuit auctoritatem Canonicam. Ita Sanchez, Serarius, Bellarminus et alii.

27. NEGOTIUM PLENUM VIGILIANUM ET SUDORIS ASSUMPSIMUS. — Magni enim laboris et industrie est plurima legere, eaque omnia methodice, concinne, clare, et plene paucis verbis conscribere

et completi. Sic laboravit, qui Iliadem Homeri ita minutis litteris descripsit, ut totum cortici nucis includeret, teste Plinio, lib. VII, cap. XXI, et Archimedes, qui, ut ait Cicero, *Tuscul. I*: « lunæ, solis et quinque stellarum errantium motus in sphaeram alligavit, idque divino ingenio. » Et quia pauci id facere norunt, hinc sepe compendia et dispensia. Paucis ergo multa completi magni viri est, profundique ingenii, quod punctum veritatis multiplicis uno mentis œrunt et stringit in ietu. Hic laconismus, id est breviloquentia indicium est animi silentis, meditantis et sapientis, ideoque illa usi sunt septem Græcæ Sapientis quorum dicta sunt hæc: « Nosce teipsum. Ne quid nimis. Sponde, noxa præsto est, etc. » Audi Plutarchum tract. *De Garrulitate*: « Semper audiendæ sunt taciturnitatis ac silentii laudes, eorumque majestas, sanctimonia, ac cum sacris arcanis similitudo, et quod majori sunt in admiratione, magis cari sapientesque habentur, quam effrenes isti et concitati ii, qui rotundi sunt, ac breviloquentes, et quorum in exigua dictione multus inest sensus. Nam et Plato hos laudat, similes esse docens peritorum jaculatorum, dum crispæ ac densa inter seque convoluta verba emittunt. Et Lycurgus civis statim a puero suos silentio compescens, ad hujusmodi contracte ac presse loquendi peritiam condoccefecit. Etenim sicut Celliberes ferro aciem soliditatemque parant, eo in terram defosso, crassas terrestresque partes expurgando: ita Laconica oratio cortice carebat, et supervacaneorum remotione in efficacitatem coacta acuebatur: quippe illa scite dicendi brevitatis, et versatili in responsionibus acumen, multi erat silentii fructus. »

29. VERITATEM QUIDEM DE SINGULIS AUCTORIBUS (Græce auctori, puta Jasoni Cyrenæo) CONCEDENTES IPSI AUTEM SECUNDUM DATAM (dicitur jam) FORMAM BREVITATI STUDENTES, — *q. d.* Ego Judas hujus libri scriptor hoc tantum egi, ut Jasonis scripta breviamer. quare nolui curiose scrutari veritatem singularium rerum etiam minutissimam ab eo conscriptarum, sed veritatis hujus laudem tribuo Jasoni, utpote scriptori probò, veraci et exacto, qui hæc omnia diligenter prius investigavit, nec nisi certo comperta conscripsit. Ita modeste de se sentit, et loquitur Judas, sed Spiritus

Sanctus qui eo quasi organo et calamo usus est, ita eum direxit, ut nil nisi verum, piùm sanctumque conscriberet, et si quid secus in Jasonem invenisset, illud vel omitteret, vel mutaret.

30. SICUT ENIM NOVE DOMUS ARCHITECTO. — Ex eadem modestia Judas hic Jasonem comparat architecto magnæ fabricæ, cui incumbit totius fabricæ dispositio et constructio: se vero pictori qui fabricam jam perfectam pictura sua exornat, *q. d.* Historici est fabricam historie construere; abbreviatoris vero est eam suo brevi et concinno stylo exornare.

31. ET ENIM INTELLECTUM COLLIGERE. — Intellectum vocat argumentum, sive materiam quam historici colligit, et lectori legendam intelligendamque proponit.

32. EXECUTIONES RERUM VITARE BREVIANTI CONCEDENDUM EST. — Græco: *Curiositatem negotii omittente abbreviationem facienti concedendum est. q. d.* Auctoris historie est curiose singula minutim investigare et enarrare; at abbreviatoris est plura ex his circumcidere et paucis multa completi. Græce enim *ἡγεμῶν* significat opus quod fit magna diligentia et cura, hoc est, quod curiose, exacte, plene et perfecte tractatur. Et hoc Noster vocat « executiones: » nec hanc vocem illudini existimes. Exsequi enim significat aliquid absolvere et perficere, ideoque accurate illud agere; unde illud Tullii in *Oratore*: « Divine ut omnia exsequitur. » Et illud ejusdem *De Universis*: « Non igitur dubium quod æternitatem maluerit exsequi, quandoquidem neque mundo quidquam pulchrius, neque ejus edificatore præstantius. » Et illud ejusdem, lib. *De Senectute*: « Exsequi omnia regia officia et munia. » Rursus, et magis ad rem propositam exsequi significat rem minutim et ample exponere ac narrando prosequi. Ita Livius, lib. V: « Exsequebatur deinde, inquit, quæ solemniss derivatio esset. » Et Cicero, *Mario*, lib. XXVII: « Habeo, inquit, multa occultiora quæ vix verbis exsequi possim. » Et Plinius, lib. XXXV, cap. VIII: « Nunc celebres in ea arte quam maxima brevitate percurram; neque enim instituti operis est talis exsecutio, » id est prolixior et plenior enarratio. Sic hic executiones opponuntur abbreviationi quam sibi sectandam proposuit noster hic Auctor

CAPUT TERTIUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Recensetur præter Jerosolymæ status sub Oniæ Pontifice quem Simonis præpositi ambitio et proditio turbavit: prodidit enim ipse thesauros templi Seleuco regi, qui ad eos capilandos misit Heliodorum; sed hic ab Angelis arriter flagellatus, et orationibus Oniæ sibi restitutus, capiti Dei potentiam templique sanctitatem ubique celebrare.

1. Igitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optime custodirentur, propter Oniæ pontificis pietatem, et animos odio habentes mala. 2. fiebat ut et ipsi reges et principes locum summo honore dignum ducerent, et templum maximis muneribus illustrarent: 3. ita ut Seleucus Asiæ rex de redditibus suis præstaret omnes sumptus ad ministerium sacrificarum pertinentes. 4. Simon autem de tribu Benjamin, præpositus templi constitutus, contendebat, obsistente sibi principe sacerdotum, iniquum aliquid in civitate moliri. 5. Sed cum vincere Oniam non posset, venit ad Apollonium Tharsæ filium, qui eo tempore erat dux Cælesyriæ et Phœnicis: 6. et nuntiavit ei pecuniis innumerabilibus plenum esse ærarium Jerosolymis, et communes copias immensas esse, quæ non pertinent ad rationem sacrificarum; esse autem possibile sub potestate regis cadere universa. 7. Cumque ratulisset ad regem Apollonius de pecuniis quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui erat super negotia ejus, misit cum mandatis, ut prædictam pecuniam transportaret. 8. Statimque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem quasi per Cælesyriam et Phœnicem civitates esset peragiturus, revera autem regis propositum perfecturus. 9. Sed cum venisset Jerosolymam, et benigne a summo sacerdote in civitate esset exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum: et cujus rei gratia adesset, aperuit; interrogabat autem si vere hæc ita essent. 10. Tunc summus sacerdos ostendit deposita esse hæc, et victualia viduarum et pupillorum: 11. quædam vero esse Hircani Tobiæ viri valde eminentis, in his quæ detulerat impius Simon; universa autem argenti talenta esse quadringenta, et auri ducenta; 12. decipi vero eos, qui credidissent loco et templo, quod per universum mundum honoratur, pro sui veneratione et sanctitate omnino impossibile esse. 13. At ille pro his quæ habebat in mandatis a rege, dicebat omni genere regi ea esse deferenda. 14. Constituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica vero per universam civitatem erat trepidatio. 15. Sacerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotilibus jactaverunt se, et invocabant de caelo eum qui de depositis legem posuit, ut his qui deposuerant ea salva custodiret. 16. Jam vero qui videbat summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur: facies enim et color immutatus declarabat internum animi dolorem; 17. circumfusa enim erat mœstitia quædam viro, et horror corporis, per quem manifestus aspicientibus dolor cordis ejus efficiebatur. 18. Alii etiam gregatim de domibus confluebant, publica supplicatione obsecrantes, pro eo quod in contemptum locus esset venturus. 19. Accinctæque mulieres cilicis pectus, per plateas confluebant; sed et virgines, quæ conclusæ erant, procurrebant ad Oniam, alie autem ad muros, Judæam vero per fenestras aspicebant: 20. universæ autem protendentem manus in cœlum deprecabantur. 21. Erat enim misera commixta multitudinis, et magni sacerdotis in agone constituti expectatio. 22. Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut credita sibi, his qui crederant, cum omni integritate conservarentur. 23. Heliodorus autem, quod decreverat, perficiebat eodem loco ipse cum satellitibus circa ærarium præsens. 24. Sed spiritus omnipotentis Dei magnam fecit suæ ostensionis evidentiam, ita ut omnes qui ausi

fuerant parere ei, ruentes Dei virtute, in dissolutionem et formidinem converterentur. 25. Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatus: isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit; qui autem ei sedebat, videbatur arma habere aurea. 26. Alii etiam apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi gloria, speciosi-que amicti: qui circumsteterunt eum, et ex utraque parte flagellabant, sine intermissione multis plagis verberantes. 27. Subito autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria positum ejecerunt. 28. Et is qui cum multis cursoribus et satellitibus prædictum ingressus est ærarium, portabatur nullo sibi auxilium ferente, manifesta Dei cognita virtute; 29. et ille quidem per divinam virtutem jacebat mutus, atque omni spe et salute privatus. 30. Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum suum: et templum, quod paulo ante timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio et lætitia impletum est. 31. Tunc vero ex amicis Heliodori quidam rogabant confestim Oniam, ut invocaret Altissimum, ut vitam donaret ei qui in supremo spiritu erat constitutus. 32. Considerans autem summus sacerdos, non forte res suspicaretur malitiam aliquam ex Judæis circa Heliodorum consummatam, obtulit pro salute viri hostiam salutarem. 33. Cumque summus sacerdos exoraret, iidem juvenes eisdem vestibus amicti, vestantes Heliodoro dixerunt: Oniæ sacerdeti gratias age; nam propter eum Dominus tibi vitam donavit. 34. Tu autem a Deo flagellatus, nuntia omnibus magnalia Dei et potestatem. Et his dictis, non comparuerunt. 35. Heliodorus autem, hostia Deo oblata, et votis magnis promissis ei qui vivere illi concessit, et Oniæ gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem. 36. Testabatur autem omnibus ea quæ sub oculis suis viderat opera magni Dei. 37. Cum autem rex interrogasset Heliodorum, quis esset aptus adhuc semel Jerosolymam mitti, ait: 38. Si quem habes hostem, ad regni tui insidiatorem, mitte illic, et flagellatum eum recipies, si tamen evaserit; eo quod in loco sit vere Dei quædam virtus. 39. Nam ipse, qui habet in cœlis habitationem, visitator et adjutor est loci illius, et venientes ad malefaciendum percutit ac perdit. 40. Igitur de Heliodoro et ærarii custodia ita res se habet.

ORDINE temporis, hoc caput et principium sequentis usque ad vers. 7. collocandum esset libro I Machab. cap. 1, ante vers. 42, ut patebit ex vers. 3.

4. Igitur cum sancta civitas (Jerusalem in qua vigeat sanctus Dei cultus in sancto templo per sanctos Pontifices, sacerdotes et fideles quotidie exercitus) habitaretur in omni pace, etc. PROPTER ONIÆ PONTIFICIS PIETATEM. — Onias hic fuit hoc nomine tertius, cognomento Sanctus, qui immediate ante Mathathiam patrem Judæ Machabæi Pontificatum gessit: cujus filius Onias pariter diebus Heliopoli in Ægypto templum erexit, permittente Ptolemæo Philometore rege, ejusque Pontificem se constituit. Porro Onias hic Sanctus a fratre suo Jesu, sive Jasone Apostata, Pontificatu privatus est: hunc enim pecunia Jason emit ad Antiocho Epiphane, ideoque pseudopontifex existit, ut patebit cap. IV, vers. 7; sed justo Dei judicio simili prorsus modo Jason Pontificatu extensus fuit a Menelao, et Menelaus a Lysimacho; et hic ab Alcimo, postquam Mathathias pater Judæ Machabæi, electus a populo, legitime Pontificatum et Principatum adit.

3. Ita ut Seleucus rex Asiæ de redditibus suis

PRÆSTARE OMNES SUMPTUS AD MINISTERIUM SACRIFICARUM PERTINENTES. — Seleucus hic, cognomento Philopator, fuit frater senior Antiochi Epiphani; uterque enim fuit filius Antiochi Magni qui, a Scipione Asiatico superatus, cum Romanis pacem iniit. Seleucus ergo hic initio regni sumptus præbuit templo, sed postea audiens ingentes in eo esse thesauros, victus avaritia, misit Heliodorum, qui eos expleret; unde justo Dei judicio ab eodem Heliodoro occisus regnum reliquit fratri juniori Antiocho Epiphani. Ita in Appianus, Justinus, Josephus et alii. Simili modo in templum Judæorum propensi et munifici fuere Cyrus, Darius, Artaxerxes reges Persarum, ut patet Esdræ cap. 1 et VI, et Nehemia II. Idem fecit Antiochus Magnus, teste Josepho, lib. XII, cap. II.

4. SIMON AUTEM DE TRIBU BENJAMIN, PRÆPOSITUS TEMPLI CONSTITUTUS, CONTENDEBAT, OBSISTENTE SIBI PRINCIPE SACERDOTUM (Onia sancto Pontifice ut sequitur), INIQUUM ALIQUID IN CIVITATE MOLIRI. — Simon hic non erat de tribu Levi, ac proinde non erat sacerdos; soli autem sacerdotes præerant in templo rebus sacris. Simon ergo hic, de tribu Benjamin fuit constitutus præpositus templi in rebus politicis, v. g. ut præcesset templi prædis, agris,

redilibus, vel militibus ad templi custodiam depositis, I Mach. cap. iv, vers. ult.

INQUEM ALIQUID. — Videtur hic Simon ambivisse Principatum vel Pontificatum Jerusalem, uti ambivit postea ejus frater Menelaus de quo dicam infra.

3. VENIT AD APOLLONIUM, etc., QUI DE TEMPORE ERAT DUX COELESYRIÆ ET PHœNICIS: — Dux, id est præses et præfectus constitutus a Seleuco rege Asiræ et Syriæ. Jason ergo per Apollonium nuntiavit, et profudit Seleuco regi thesauros templi, qui protions ad eos auferendos misit Heliodorum. Hic est Apollonius, qui postea cum Jonatha confogens ab eo superatus est, I Machab. x, vers. 69 et seq.

10. TUNC SUMMUS SACERDOS (Onias sanctus) OSTENDIT DEPOSITA ESSE HEC. — Solebant enim non tantum apud Judæos et Christianos, sed etiam apud Ethnicos res pretiosæ, ac nominatim dotes viduarum et pupillorum deponi et asservari in templo, quasi in asylo inviolabili, ideoque certo et securo, teste Josepho, XIV Ant. viii; Suetonio in Vita Julii Cæsaris, ubi ait de ejus testamento; Cicero, lib. II De Leptibus sub medium, quem audit: « Sacriligo pœna esto, neque ei soli qui sacrum abstulerit, sed etiam ei qui sacro commendatum. Quod et tunc multis fit in faniis. Alexander in Cilicia depossuisset apud solum in debito pecuniam dicitur, et Atheniensis Clithenæ Junoni Samia civis egregius, cum rebus timere suis, fillarum dotes credidit. » Idem jure Canonico sancitum est cap. Gravus, extra de deposito. Sic S. Ambrosius, lib. II Offic. cap. xxix, scribit se suasisse Ticinensi ecclesie, ut viduæ depositum contra Imperatoris descriptum conservaret, eique minatur Heliodori flagellationem et ultionem divinam.

Hinc Pompeius, capta Jerusalem, invenit in templo reposita his mille talenta; nec tamen quicquam abstulit, teste Josepho loco citato; secus fecit M. Crassus qui, ut Josephus ait cap. xii, tabernaculum aureum et templum sustulit.

11. QUEDAM VERO ESSE HIRCANI TOBIÆ VIRI VALDE EMINENTIS — dignitate et auctoritate; addit S. Ambrosius et sanctitate. Hic enim Tobias sororem Simonis secundi (qui erat pater Oniæ Simoni) Pontificis in uxorem duxerat, ut ait Josephus libro XII, cap. iv; qui et addit hujus Tobie filios ad Antiochum Epiphaneum, qui Seleuco fratri successit, se transulisse.

UNIVERSA AUTEM ARGENTI TALENTA ESSE QUADRINGENTA, — quæ si Attica fuerunt, faciunt ducenta millia aureorum: sin Hebræa, 400 millia aureorum.

ET ACRI DUCESSA, — quæ si Attica fuerunt, faciunt millionem et insuper ducenta millia aureorum: sin Hebræa, duos milliones et 400 millia aureorum.

12. DICIT (Græce ἀδικῶσα, id est injuria affici, fraudari, spoliari) VERO EOS QUI CREDIDISSENT LOCO ET TEMPO QUOD PER UNIVERSEM MUNDUM HONORATUR PRO SUI VENERATIONE ET SANCTITATE OMNINO IMPRO-

SIBILE ESSE, — *g. d.* omnino illicitum, indignum et sacrilegum, ideoque ethice impossibile est ut tradamus et prodamus regia que viduæ, pupilli alique deposuerunt in templo, credentes illa ibidem ob loci sacri venerationem et sanctitatem tuto et securâ fore: sine enim ipsi decipiuntur, suisque pecuniis frandantur contra omne fas et contra omnia jura divina et humana: hæc enim rapina fieret gravis injuria templo, et injuria depositariis, ac vilipendium illi pontifici, et sacerdotibus, quod fidem depositariis datum non servaverimus, sed contra eam violaverimus sanctitatem templi, jus asyli, et fortanas viduarum et pupillorum raptori prodiderimus. Quare moraliter impossibile est ut hoc fiat.

19. SED ET VIRGINES QUE CONCLUSE ERANT PROCURERANT AD ONIAM. — Virgines alie in templo erant concluse, inter quas B. Virgo presentata in templo angelice vixit, donec nupsit Josepho; alie domi a parentibus pudoris et pudicitie causa recludebantur, uti etiamum Romæ et alibi a viris honoratis fit. Ego cum Serario utrasque hic accipio: utreeque enim ob tam sacrilegum publicanque templi profanationem accurrerunt ad Oniam Pontificem ut ab eo consilium et auxilium peterent, presertim quia multe ex his dolens suam, ex qua vivebant, habebant in templo depositam, quam si cum exteris auferret Heliodorus, victum et vitam eis auferret.

23. APPARUIT ENIM ILLIS QUIDAM EQUUS, TERRIBILIS (vultu gestuque servo et minaci) HABENS SPESOREM. (Hic erat Angelus qui equi et equitissimum assumpsit, ut Heliodoro equi se opponeret, ac quasi in duello eum prosterneret; isque cum INFESTO HELEODORO PRIORES CALCES ELISIT. — id est illis, impedit; equi enim calcitrando pugnant. Græce: *Invectus autem cum impetu cœcessit in Heliodorum priores ungulas; angule enim priores equi sunt loco manuum armatarum: has ergo impigit equus hic Heliodoro; itaque eum prosternit, allixit, et pœna exanimavit.* Sic Angeli preliantes apparuerunt Zachariæ, cap. i, specie equorum et equitum, et S. Joanni, Apoc. cap. i, vers. 2. Vide ibi dicta. Simili modo Costorem et Pollicem in caudis is equi pro Romanis pugnasit scribit Livius, Decade i, de quibus multa finere Gentiles.

Porro non fuit hæc imaginaria visio soli Heliodoro apparens, sed realis actio, prostratio, et flagellatio Heliodori coram toto populo. Ait enim « apparuit » (Græce ὄψη, id est visus est) illis, scilicet omnibus presentibus. Unde sequitur:

26. ALI ETIAM APPARUERUNT DUO JUVENS VIRTUTE DECORI (quia decorum virtutum et indolem celestem præ se ferebant: erant enim Angeli) QUI CIRCUMSTETERUNT EUM (Heliodorum) ET EX UTRAQUE PARTE FLAGELLABANT (habentes scuticas sive flagella in manibus, ait Goriionides) SINE INTERMISSIONE MULTIS FLAGIS VERBERANTES. — Prior Angelus eques erat quasi prætor; hi vero duo Angeli erant

quasi ejus apparitores, et sententiæ executores, qui proinde Heliodorum sacrilegum acerrime flagellabant. Hinc patet Deum peccata et peccatores non semper per demones, sed subinde etiam per Angelos honos castigare. Addit Josephus filius Goriionides, lib. III, cap. i, atque: « Ingressus Heliodorus cum omnibus satellitibus suis deambulansque in medio sanctorum, et intrans in Sancta sanctorum, Dominus fecit illum, et eos quos secum habuit, audire voces strepitus, et vehementissimæ commotionis quæ etiam montes frangebant, et dissecabant petras; ut cuncti satellites ejus fugere inciperent, abderenturque in quibus possent locis, et relinqueretur Heliodorus solus; qui cum levasset oculos suos, vidit virum habentem aspectum valde horribilem indutum veste aurea, unde micabant gemmæ pretiosæ, incedentem atque impeditentem, saltantem, atque currentem contra Heliodorum, etc. » Si ita Deus castigavit Heliodorum deposita solum et templo auferre conantem, quomodo castigabit eos qui templorum, monasteriorum et piorum locorum res proprias diripiunt, et in profanos laicosque usus convertunt? Cogitent ipsi quomodo Deus castigavit Antiochum Epiphaneum templum exilantem; legant horrendam ejus mortem cap. ix recensitam. Mominerint quoque vindictæ sacrilego Alcimo a Deo inflictæ, lib. I, cap. ix, vers. 3. Denique simillium exemplorum plene sunt omnes historie. Porro flagellatio hæc Angelorum utpote fortissimorum et Dei sui templeque injurias acerrime vindicantium, longe acrior diriorque fuit omni flagellatione hominum; presertim quia ipsi in Heliodoro volvere

exemplum acris vindictæ divine in sacrilegos ducunt, quo alii a simili templi exilantibus deterrantur; unde ipse rogatus a Seleuco rege dixit: « Si quem habes hostem, mitte illum, et flagellatum recipies. »

32. OBTULIT PRO SALUTE VIRI (Heliodori) USTIAM SALUTAREM, — id est victimam pacificam, quæ ex lege pro pace et salute ejuspiam offerrebat, juxta legem Levit. iii.

33. ET ONIÆ GRATIAS AGENS; — id enim iusserant ipsi Angeli, vers. 33. Addit Goriionides Heliodorum Angelorum monitu acedisse ad pedes Oniæ, itaque suppliciter gratias egisse. Hec enim cum stimulabat salus per Oniam recepta et vita data: vitam enim suam Heliodorus debebat Oniæ.

36. TESTABATUR ACTEM OMNIBUS. — Hinc videtur Heliodorus verum Israelis Deum agnovisse, ac relictis idolis eum solum coluisse, hique non tantum eum, sed et omnes ejus milites et asceses fecisse, ait Goriionides, qui asserit eos fuisse Macedones. Hinc et ipse victimas Deo obtulit, magnaque promisit et Deo vovit, ut dictum est vers. 35.

Porro hic Heliodorus, postea arabibus regnum, Seleucum regem per insidias occidit, ac regem se fecit. Sed Antiochus Epiphaneus Seleuci frater junior, adjunctus ab Attalo et Eumene rebus victis, eum expulit, et regnum sibi vindicavit. Ita Appianus, Justinus, Josephus et alii: indeque dicitur esse Epiphaneus, id est illustris et nobilis, « eo quod alienis regnum usurpantibus ipsi: avita ditioris asserter exortas suis illuxit, » ait Appianus de Syriacis.

CAPUT QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Onias apud Seleucum regem purgat se a calumniis sibi a Simone objectis. Mox, vers. 7, Seleuco defuncto, Jason Oniæ Pontificis frater eo excluso Pontificatum ab Antiocho Epiphane Seleuci fratre et successore emit 360 talentis. Idemque Judæos a Judaismo ad Gentilismum trahit. Inde, vers. 23, Jason, qui Oniam fratrem per datum regi pecuniam extruserat et Pontificatu, simili modo eodem fraudulenter extrusus fuit a Menelao fratre Simonis; Menelao vero simili ratione extrusus frater ejus Lysimachus. Deinde, vers. 34, Onias Pontifex rogatus Menelao ab Andronico occiditur; sed Andronicum, instante populo, eodem loco occidit jussit Antiochus Epiphaneus. Denique, vers. 39, sacrilegus Lysimachus a populo seditionem moventem dirigitur; Menelao vero, corrupto pecuniis Ptolemeo, injustam absolutiōnis sententiam extorquet.

1. Simon autem prædictus pecuniarum et patriæ delator male loquebatur de Oniæ, tantquam ipse Heliodorum instigasset ad hæc, et ipse fuisset inceptor malorum; 2. provisoremque civitatis, ac defensorem gentis suæ, et ærulatorum legis Dei, andebat insidulatorum regni direm. 3. Sed, cum inimicitia in tantum procederent, ut etiam per quosdam Simonis necessarios homicidia fierent: 4. considerans Onias periculum contentiōnis, et Apollonium insidiatum, utpote ducem Coelesyriæ et Phœnicis, ad augendam militiam Simonis, ad regem se contulit, 5. non ut civium accusator, sed communem utilitatem apud semetipsum universæ